

Звіт відділу орнітології

Спеціалісти відділу орнітології заст. зав. відділом І. Кириченко, зав. відділом С. Доновий, заст. зав. відділом О. Олійник

Рух колекції

Колекція на 01.01.2024 р.: 105 видів 748 особин.

Колекція на 31.12.2024 р.: 102 види 833 особини.

За рік колекція відділу поповнилася новим видом, який передала приватна особа - голуб цяткований (*Columba guinea*). Також за обміном надійшов ібіс священний (*Threskiornis aethiopicus*). Пелікана рожевого (*Pelecanus onocrotalus*); лелеку білого (*Ciconia ciconia*); 2 особини боривітра (*Falco tinnunculus*); 2 особини фазана золотого (*Chrysolophus pictus*); 2 особини корел (*Nymphicus hollandicus*); амазона венесуельського (*Amazona amazonica*); папугу малого кільчастого (*Psittacula krameri*) передали до зоопарку приватні особи, які були вимушені покинути місто внаслідок війни, або птахи були підібрані у природі в тому стані, коли їм була необхідна ветеринарна допомога. Пара гусаків тульських (*Anser anser dom.*) надійшла за договором на тимчасове утримання та розведення.

Згідно договору купівлі-продажу до відділу надійшли: ібіс священний (*Threskiornis aethiopicus*) – 4 особини, фазан королівський (*Syrnaticus reevesi*) – 3 особини, журавель японський (*Grus japonensis*) – 2 особини та каліта (*Myiopsitta monachus*) – 8 особин.

З відділу свійських тварин («Дідової хати») передали павича звичайного, який став сильно агресивним до відвідувачів.

Були реалізовані: фазан звичайний - 2 особини, фазан Свайно – 3 особини та павич звичайний - 9 особин на суму 23250 грн. 00 коп., без урахування ПДВ.

Зі складу колекції вибули такі види: лелека білий (2 особини були випущені в природу в районі річки Інгул). Гусак малий Магеланів; розела звичайна; кулик-сорока; сова біла - ці види

були представлені однією, або двома особинами, які померли внаслідок захворювань.

Інші вибуття склали 4 види, 9 особин.

Смертність птахів від загального поголів'я складала 6,45% (51 особина). Це середній показник за останні п'ятнадцять років. (додаток 1; графік 2).

Діаграма 1

Вибракування птахів від загального поголів'я складало 1,14% (9 особин) (додаток 1, графік 2).

Основні причини вибракування :

- гостра легенево-серцева недостатність;
- порушення обміну речовин (сечокислий діатез);
- травми, несумісні з життям;
- втрата експозиційної цінності;
- надлишок поголів'я;
- поліорганна недостатність.

Зоотехнічна робота

У зв'язку з тим, що проблема з надлишками поголів'я (особливо самців) ще не вирішена, то ми продовжуємо утримуватися від розмноження тих видів, яких є надлишок поголів'я.

У період розмноження 43 види птахів відклали яйця. (Таблиця). Яйця (1716 шт.) птахів, яких не планували розмножувати цього року, здали на склад для годування тварин зоопарку.

Отримали потомство від 19 видів (144 особини), що складало 30,2% від видів, що укомплектовані у пари та тих, що досягли статевої зрілості (додаток 1; графік 3). У цьому році усі види птахів самостійно насиджували яйця та піклувалися про своїх пташенят.

Цього року в обох пар орланів білоплечих з різницею у два тижні з'явилось потомство. Обидві пари вчасно приступили до будівництва гнізд, парування та насиджування. На той момент птахи поводитися як завжди під час розмноження. Треба відмітити, що це

Зграя ібісів священних з пташенятами (*Threskiornis aethiopicus*)

Пташеня орлана - білохвоста
(*Haliaeetus albicilla*)

Штучне вигодовування пташенят
орлана-білохвоста (*Haliaeetus albicilla*)

вже не перший приплід у обох пар, але щось трапилося з парою 2015 року народження. Через пару днів після вилуплення пташенят ми помітили зміну у поведінці птахів, з якою ми ще не стикалися. Вперше в нашій практиці агресію проявив самець, почавши нападати на самицю та не пускати її до гнізда. Раніше ми спостерігали агресивну поведінку самиць орланів (білохвостів та білоплечих) по відношенню до своїх самців. Тоді ми забирали самців, а самиці самі вигодовували своїх пташенят. Після того, як молоді орлани підростали та їх відокремлювали від самиць, самців повертали в їхні вольєри. Треба відзначити, що у цієї пари одного разу вже були проблеми в момент вирощування потомства, коли самиця не пускала самця і ми відокремили його. Тоді вона змогла вигодувати двох пташенят.

Ми були вимушені відсадити самицю в інший вольєр (так як вона була на землі та самець не пускав її наверх), не ризикнувши залишати на ніч в одному вольєрі агресивно налаштованих один проти одного птахів. Але самець не повернувся до гнізда. Наступного ранку самицю повернули до самця. Але самець сам не йшов до гнізда та не пускав самицю. Протягом усієї доби птахи продовжували з'ясовувати стосунки між собою і в гніздо ніхто не йшов. Було прийнято рішення ризикнути та забрати двох пташенят від батьків та штучно годувати птахів за допомогою спеціалістів відділу. З початку їх помістили в дерев'яний брудер (в якому раніше вирощували пташенят фазанів, качок та гусей) в спеціально збудованих невеликих гніздах з гілок верби. З метою обігріву пташенят використовували лампи розжарювання. Спочатку пташенят годували 4 – 5 разів на добу різаними курячими серцями, новонародженими мишенятами. Поступово до раціону молодих орланів стали додавати дрібно різане філе товстолобика та дрібно різану м'якоть яловичини. Спочатку все йшло дуже добре. Пташенята росли та набирали вагу (за якою постійно сліdkували спеціалісти) пропорційно своєму віку. Хоча через деякий час ми були вимушені підрослих пташенят розсадити в окремі невеликі (1м x 1м) металеві вольєри, тому що вони стали проявляти агресію один до одного. У теплі дні молодих орланів виносили на 20-30 хвилин на вулицю, а згодом, коли температура вдень була більше 22° – 24° С, їх залишали на день у критому вольєрі. Але через півтора місяця ми зіткнулися з проблемою: у обох пташенят, які підросли та вбралися в пір'я, з'явилися проблеми з ногами, які вже не розгиналися та не тримали птахів, а також молоді орлани не могли утримувати крила у правильному положенні, та намагаючись підніматися та переміщуватися по

вольєру, птахи пошкодили їх. Незабаром вони відмовилися від їжі, спроби примусового годування не дали результатів. Вони трохи не дожили до двох місяців. Ми припускаємо, що це могло статися через відсутність у нас досвіду штучного вирощування великих хижих птахів (з вирощуванням дрібних сов, кібчиків, підсоколиків великих та боривітрів у нас не було проблем).

Друга пара орланів змогла вигодувати самостійно двох пташенят. У жовтні підрослих пташенят відокремили від батьківської пари, відсадивши їх в окремий вольєр.

Існуючі протягом останніх років у відділі проблеми під час розмноження водоплавних птахів на відкритих ставках (легкий доступ до гнізд з боку ворон, мартинів та куниць, які шкодять яйцям та пташеняткам), на жаль, ще не вирішені. Тому як тільки у пари чорних лебедів, які в квітні побудували гніздо на острові ставків та висиджували там своє потомство, вилупилися перші п'ять пташенят, їх з батьками та гніздом з ще двома яйцями одразу перенесли у критий вольєр. Батьки не покинули гніздо і з останніх двох яєць вилупилися двоє пташенят. Батьки самостійно піклувалися про своє потомство. Вдалося зберегти п'ять з семи пташенят. У листопаді батьків відокремили від дітей, через їхню агресивну поведінку.

Таким чином повелися і з парою огарей, відразу забравши їх з шістьма пташенятами і гніздом, яке вони збудували у відкритому вольєрі, і перенесли їх у закритий вольєр для літнього утримання молоді птахів. Це дозволило батькам спокійно піклуватися про своїх пташенят.

А ось пара гусей нільських зимувала в закритому вольєрі з дерев'яним будиночком, де вони на початку березня збудували гніздо і благополучно висиділи одне пташеня. Завдяки тому, що батьківська пара була в закритому вольєрі і птахам ніщо не заважало спокійно піклуватися про своє пташеня, його вдалося зберегти. Після того, як пташеня підросло, його з батьками випустили у відкриті ставки.

Хоча вольєр для літнього утримання дрібних видів водоплавних птахів накрито металевією сіткою, все ж ми були змушені забрати пари: качки каролінської, мандаринки та галагаза з пташенятами в літні вольєри для молоді птахів, так як пташенята легко проходять через крупні вічка сітки, якою огорожені вольєри з дорослими птахами. У цих вольєрах батьки спокійно могли піклуватися про своїх пташенят. Після того як пташенята зростали їх з батьками повертали у основну групу з дорослими птахами.

В 2024 році вперше у Миколаївському зоопарку отримано приплід від свистача рудого. Першу кладку вони зробили у січні, перебуваючи на зимівлі у будівлі орнітології. У зв'язку з тим, що у природі птахи будують гнізда іноді у дуплах дерев, то для них спеціально занесли будиночок на високих ніжках, коли помітили, що для будівництва гнізда вони стали цікавитися вищими місцями у вольєрі. Умови були сприятливими, і в

Лебіді чорні з пташенятами (*Cygnus atratus*)

Пара молодих журавлів японських (*Grus japonensis*)

Пташеня орлана - білохвоста (*Haliaeetus albicilla*)

Пташеня пелікана рожевого
(*Pelecanus onocrotalus*)

Рожеві пелікани (*Pelecanus onocrotalus*)
з пташенятами

Сім'я пеліканів рожевих
(*Pelecanus onocrotalus*)

результаті отримали п'ять пташенят. Другу кладку пара зробила вже у травні. З цього приплоду отримали шість пташенят.

Після тривалого часу у пеліканів з'явилося потомство. Цьому сприяло те, що у минулому році ми перенесли металеву огорожу, що проходила по острову на якому раніше гніздилися пара пеліканів, тим самим збільшили площу, де тепер вже три пари могли розміститися. Три пари в одному кутку одночасно приступили до будівництва гнізд з запропонованого матеріалу (вербові гілки, солома). У зв'язку з тим, що три самиці одночасно зробили кладку, то і пташенята з'явилися майже одночасно (впродовж трьох днів). Удвох пар вилупилися по два пташенята і у однієї пари вилупилося одне пташеня. На жаль, хоча пелікани крупні та сильні птахи, та і вони не змогли захистити своїх пташенят від мартинів, ворон та куниць. У трьох пар залишилося по одному пташеняті. Під час вирощування пташенят пеліканів почали додатково годувати зранку, тим самим збільшивши кількість годівлі цієї групи.

Втрата молоді пеліканів ще в гніздах ще раз доводить про необхідність критих вольєрів для водоплавних птахів для збереження їх потомства.

Пара рогатих воронів робили три кладки: в двох перших яйця були розкльовані, а з третьої кладки отримали пташеня. Але, на жаль, батьки знову заклаювали своє дитинча, якому не було і місяця.

У 2024 році Миколаївський зоопарк отримав дві групи молодих ібісів священних. Обидві групи об'єднали в одному критому вольєрі, де в них з'явилися сприятливі умови для розмноження. Одна пара почала активно будувати гніздо на спеціальних платформах для гнізд високо під дахом вольєру. Але літо було дуже спекотне (до 40° C), а над гніздом, що будувалося, не було укриття від сонця і птахи кинули будувати гніздо. Завдяки постійним спостереженням стало зрозуміло, що птахам потрібен навіс над гніздом, щоб у них була змога витримати спеку. На дах над гніздом поклали очеретяні мати, і протягом десяти хвилин птахи повернулися до гнізда та продовжили його будувати. Ця пара виростила трьох пташенят. У серпні інша пара ібісів побудувала собі гніздо і висиділа та виростила двох пташенят.

На жаль, через спалах пташиного грипу не вдалося зберегти частину молодняку водоплавних птахів. Збереженість молодняку склала 85,42% (додаток 1; графік 1).

З 18.09.24р. у відділі оголошено карантин у зв'язку з виявленням пташиного грипу у загиблих птахів відділу. У зв'язку з чим співробітниками відділу та відділу ветеринарної медицини зоопарку було вжито заходів по ліквідації пташиного грипу в Миколаївському зоопарку.

Згідно плану протиепізоотичних заходів проводилася вакцинація, дегельмінтизація та лабораторні дослідження птиці. Протягом року проводилася вакцинація всього поголів'я проти хвороби Ньюкасла, дослідження на сальмонельоз та грип птахів, хворобу Ньюкасла та орнітоз, дегельмінтизація, дератизація, дезінфекція та дезінсекція вольєрів та приміщення відділу.

Декорували вольєри соснами та ялинами в зимовий час, а також гілками верби та фруктових дерев у весняно-літній період.

Годування птахів

Забезпеченість кормами була задовільною, хоча впродовж 2024 року не в повному обсязі були такі корми: горіх волосський, мед, яйце, яблука, сезонні корми та кормові добавки (рибокісне борошно, м'ясокісне борошно).

Для урізноманітнення та збагачення раціонів вітамінами, макро- та мікроелементами:

- у відділі вирощували розсаду салату, пророщували зерно вівса, пшениці, насіння соняшника; розводили борошняного хрущака, зофобаса, лабораторних гризунів;
- на території зоопарку своїми силами збирали фрукти, ягоди, траву, горіхи та гілковий корм для папуг.

Для збагачення середовища у вольєрах та на островах ставків висівали зерно злакових культур: пшениці, вівса, ячменю, пагони від яких скльовували птахи.

Господарча робота

Роботи, виконані силами відділу:

- прибирали опале листя з прилеглої території та дахів критих вольєрів;
- за допомогою мінімійки «Karcher» мили штучні водойми в літніх вольєрах фламінго, дрохв, лелек білих та лебедів-шипунів;
- заносили пісок (52,5 т), тріску та солому в вольєри;
- вивозили гілки з вольєрів для дрохв після підрізки крон дерев та чагарників;
- зробили укриття для ему;
- залатали діри на даху вольєрів «Підкови» та накрили шифером;
- пофарбували дерев'яні будиночки для водоплавних птахів;
- білили будиночки на великому фазанячому ряді;
- керівниками відділу проводилися інструктажі нових робітників з питань охорони праці та техніки безпеки;

Роботи у відділі, які виконували сторонні організації:

- кронація дерев у вольєрах та на прилеглий території;

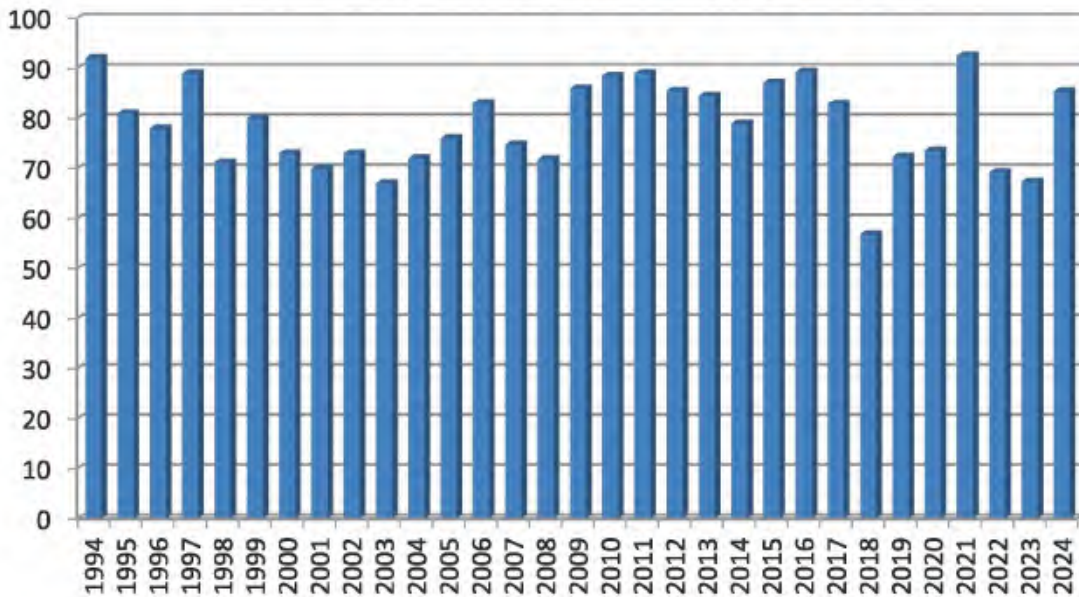
Роботи у відділі, які виконував ремонтно-експлуатаційний відділ:

- чистка каналізаційних стоків;
- часткова профілактика водопровідних кранів та їх заміна;
- ставки:
  - монтаж/демонтаж насосу, чистка фільтрів;
  - заміна моторної оливи, та пасків у компресорах;
  - вольєр для гуски курячої розділили навпіл металевою огорожею з хвірткою для окремого утримування двох пар птахів;
- вольєр для журавля японського
- в другому відсіку (де влітку містяться вінценосні журавлі) побудували для журавлів укриття від непогоди.

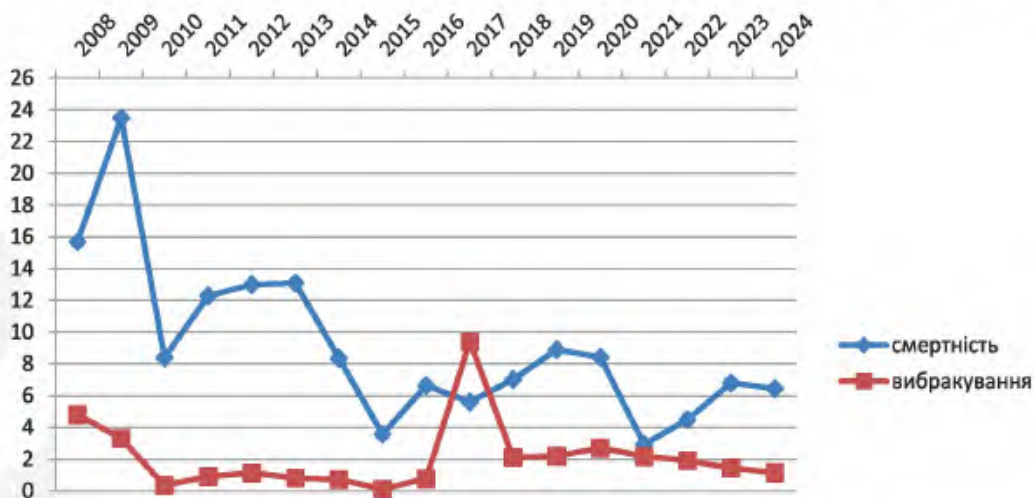

Додаток 1

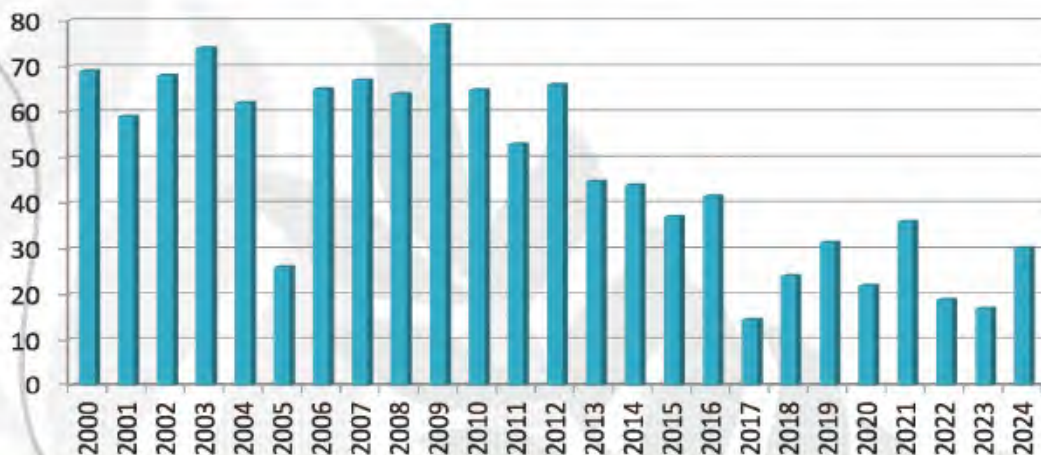
Графік 1. Збереженість молодняка (по роках у %)

Графік 2. Смертність та вибракування по роках у % від всього поголів'я

Графік 3. Розмноження птахів (% від укомплектованих у пари) по роках

ВИД	кількість яєць (всього)	здано	здано на аналіз	Кількість птахів	замерли	свіжаки	бовтуни	% вилуплення
ряд Казуароподібні CASUARIIFORMES								
родина Ему DROMAIDAE								
DROMAIUS NOVAEHOLLANIDIAE Ему	12	6	0	0	0	6	0	
ряд Пеліканоподібні PELECANIFORMES								
родина Пеліканові PELECANIDAE								
PELECANUS ONOCROTALUS Пелікан рожевий	6	0	0	5	0	1	0	100
ряд Лелекові CICONIIFORMES								
родина Лелокові CICONIDAE								
CICONIA NIGRA Лелека чорний	2	0	0	0	0	2	0	
родина Ібісові THRESKIORNITHIDAE								
THRESKIORNIS AETHIOPICUS Ібіс священний	5	0	0	5	0	0	0	100
ряд Гусеподібні ANSERIFORMES								
родина Качині ANATIDAE								
CYGNUS OLOR Лебідь-шипун	1	0	0	0	0	1	0	

CYGNUS ATRATUS Лебідь чорний	8	0	0	7	0	1	0	100
ANSER ANSER RUBRIROSTRIS Гуска сіра	4		0	0	0	4	0	
ANSER CYGNOIDES Гуска- сухоніс	10	0	0	0	0	10	0	
ANSER ANSER VAR.DOM. Гуска таська	1	1	0	0	0	0	0	
BRANTA CANADENSIS CANADENSIS Казарка канадська атлантична	5	0	0	0	0	5	0	
BRANTA SANDVICENSIS Казарка гавайська	6	0	0	0	0	6	0	
CEREOPSIS NOVAEHOLLANDIAE Гуска куряча	1	0	0	0	0	1	0	
TATORNA TATORNA Галагаз	29	0	0	3	3	17	6	25
TATORNA FERRUGINEA Огар (огар рудий)	11	0	0	6	0	3	2	75
TATORNA CANA Огар сіроголовий	6		0	0	0	6	0	
ALOPochen AEGYPTIACUS Гуска нільська	10	0	0	1	0	8	1	50
DENDROCYGNA BICOLOR Свистач рудий	20		0	11	7	1	1	57,89
AIX GALERICULATA Мандаринка	21	0	0	6	2	12	1	66,67
AIX SPONSA Каролінка	9	0	0	3	2	0	4	33,33
ряд СОКОЛОПОДІБНІ FALCONIFORMES								
родина ЯСТРУБОВІ ACCIPITRIDAE								
HALIAEETUS ALBICILLA Орлан- білохвіст	2	0	0	0	0	0	2	0,00

HALIAEETUS PELAGICUS Орлан білоплечий	4	0	0	4	0	0	0	100
EGYPIUS MONACHUS Гриф чорний	1	0	0	0	0	1	0	
ряд Куроподібні GALLIFORMES								
род. Фазанові PHASIANIDAE								
GALLUS GALLUS VAR. DOM. Курка породи Брама	286	286	0	0	0	0	0	
TRAGOPAN SATYRA Трагопан сатир	1	0	0	0	0	1	0	
TRAGOPAN TEMMINCKI Трагопан Теммінка	6	0	0	0	0	6	0	
LOPHOPHORUS IMPEYANUS Монал гімалайський	5	4	0	0	0	1	0	
SYRMATICUS MIKADO Фазан Мікадо	11	9	0	0	0	2	0	
LOPHURA NYCTHEMERA Фазан срібний	10	0	0	0	0	10	0	
LOPHURA SWINHOII Фазан Свайно	119	107	0	0	2	10	0	0,00
CROSSOPTILON AURITUM Фазан вухатий синій	15	0	0	0	0	15	0	
CHRYSOLOPHUS PICTUS Фазан золотий	51	46	0	0	4	1	0	0,00
PAVO CRISTATUS Павич звичайний	108	108	0	0	0	0	0	
PAVO CRISTATUS VAR. ALBA Павич звичайний білий	13	0	0	0	3	10	0	0,00
NUMIDA MELEAGRIS Цесарка звичайна	570	570	0	0	0	0	0	
ряд Голубоподібні COLUMBIFORME								

родина Голубові COLUMBIDAE								
COLUMBA LIVIA VAR. DOM. Голуб павичний	4	0	0	3	0	1	0	100
COLUMBA LIVIA VAR. DOM. Голуб павичний	15	0	0	10	0	5	0	100
ряд Папугоподібні PSITTACIFORMES								
NYMPHICUS HOLLANDICUS Корела (Німфа)	30	0	0	20	0	10	0	100
CYANORAMPHUS NOVAEZELANDIAE Па- пуга червонолобий стрибаючий	4		0	2	0	2	0	100
AGAPORNIS FISCHERI Нерозлучник Фішера	30	0	0	20	0	10	0	100
AGAPORNIS ROSEICOLLIS Нерозлучник рожевоцокий	40	0	0	30	0	10	0	0
MYIOPSITTA MONACHUS Калита	6	0	0	6	0	0	0	100
ARA ARARAUNA x CHLOROPTERA Ара гібридний	4	0	0	1	0	3	0	100
ряд Ракшоподібні CORACIIFORMES								
родина Птахи-носороги BUCERATIDAE								
BUCORVUS LEADBEATERI Ворон рогатий Кафрський	4	0	0	1	0	3	0	100
	2094	1716	0	144	23	194	17	78,26

Звіт відділу хижих тварин

Звіт відділу орнітології

Спеціалісти відділу хижих тварин зав.відділом Т.Бондаренко, заст.зав.відділом Т.Синджоян

На 01.01.2024 року в колекції відділу утримувалось 106 особин тварин 27 видів.

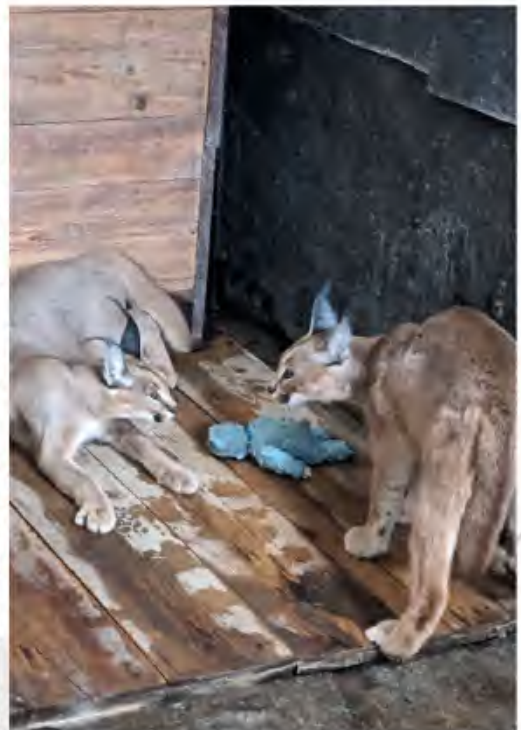
На 31.12.2024 року - 108 особин 27 видів.

За рік придбано п'ять особин чотирьох видів: самець каракала від ФОП О. Метелиці (купівля), індійський дикобраз на перетримку з Одеського зоопарку, два самці лісового тхора і самиця єнота-полоскуна - подарунок від приватних осіб.

Вибули: самець кінкажу проданий ФОП О. Метелиці та пара сервалів на перетримку до Одеського зоопарку.

За рік померло п'ять особин чотирьох видів, що склало 4,67% від всього поголів'я. Це самець шиншили - ентероколіт, дві самиці звичайної лисиці - при розтині у першої виявили хронічну ниркову недостатність, а у другій - новоутворення нижньої щелепи, самиця носухи (11 років) - онкологія легенів, самець фенека - новоутворення, гіперплазія легенів.

Вибракувані п'ять особин трьох видів. Це самець єнота-полоскуна - травми несумісні з життям, нанесені іншими самцями групи, самиця єнота-полоскуна (12 років) - піометра, самиця єнота-полоскуна (13,5 років) -

Знайомство пари молодих каракалів (*Caracal caracal*)

Іграшки молодій самиці каракала

Кормове збагачення середовища проживання кінкажу (*Potos flavus*)

Корми для хижих тварин

прогресуюча мастоцитома, самиця шиншили - актинобацильоз, самець сервала - сечонетримання.

Вибракування складало 4,67% від загальної кількості тварин відділу.

Протягом року отримано потомство від семи видів, народилося 29 особин. Вперше народила самиця фенека, яка була придбана у 2023 році. Вона не годувала дитинчат, тому їх відразу відібрали у матері для штучного вигодовування. Цим займалась ветлікар Ганна Гончарова. Їй допомагали ветлікар Юлія Юценко та фельдшер Юлія Горбатенко. Самець і самиця спочатку зростали однаково, але потім у самиці розвився фурункульоз. Лікування ефекту не дало. Тварина сильно відставала у розвитку, тому її довелося приспати.

Самця вигодували без всіляких відхилень у здоров'ї та восени об'єднали з двома нашими самицями.

У квітні народили обидві самиці єнотоподібної собаки. Але внаслідок великої скупченості тварин в одному вольєрі (п'ять самців і дві самиці) потомство було знищено ними.

Народила самиця носухи. Але, як і торік, через п'ять днів знищила своїх дітей.

Самиця кінкажу дала два приплоди. Дитинча, народжене в січні, мати вбила. Вірогідно через скупчення тварин (чотири особини) у маленькому зимовому приміщенні. Дитинча, яке народилося в серпні, мати виростила і дуже сильно ним опікується порівняно з минулими приплодами.

На початок року у відділі утримувалося вісім сервалів (три самці, п'ять самиць). В результаті того, що у нас недостатньо приміщень, щоб відокремити самців від самиць, коли не бажано мати приплід, все ж дві самиці завагітніли, народили та вигодували дітей. У кожної було по троє кошенят. Із шести малят вижило четверо. На кінець року ми маємо 10 сервалів.

Як і минулого року, народили обидві самиці рисі з інтервалом в три тижні. У кожної було по три кошеняти. Спочатку діти розвивались нормально, але потім почалися проблеми зі здоров'ям. Впродовж чотирьох місяців загинули усі. У рисенят були різні патології внутрішніх органів. Скоріше за все, це пов'язане з глибоким інбридингом у нашій групі рисей.

Вперше за багато років ми отримали приплід від пум. Молода самиця народила трьох дитинчат: одного самця та двох самиць. Вона виявилась гарною матір'ю. Діти ростуть здорові. На них вже є попит у інших зоопарків.

Таким чином, збереженість молодяку у 2024 році складала 31%, що значно нижче за минулий рік.

Протягом року проводилось лікування тварин, вакцинація, дегельмінтизація, дезінсекція: зовнішня - краплями "Адвокат" для контактних тварин, іншим - перорально пігулками "Бравекто", що дає хороший стійкий ефект. Проведена дезінфекція приміщень та басейнів для тварин.

Чиповано 12 тварин: одне кінкажу, шість сервалів, дві рисі, три пуми.

Вісім разів було проведено знерухомлення тварин: самця єнота-полоскуна для обстеження та обробки ран, нанесених іншими самцями; самиці сервала - операція остеосинтез; самиці амурського леопарда - операція з видалення новоутворень матки, яєчників та двох сосків; самиці сурикати - для видалення лівого верхнього ікла; самця ягуара (19 років) - для діагностування; білої ведмедиці Сметанки - для видалення двох нижніх ікол, які були раніше зламані та провокували гнійний процес.

Самця камчатського ведмедя Вакулу (09.01.2000 року народження) довелося знерухомлювати два рази. У нього ще з початку року на задній частині тіла з'явилися свищі, з яких витікав гній. Поверхнева обробка ран зі шприца різними розчинами ефекту не дала. Тому довелося знерухомлювати тварину, вичищати порожнини, утворені ексудатом, обробляти їх ліками, проводити ін'єкції антибіотиків. Після першого втручання все ж таки був частковий ефект: два свищі з чотирьох затягнулися. Другий раз обробили останні два, але до кінця року вони так і не загоїлися.

Забезпеченість тварин кормами була добра. Інколи були перебої у надходженні на склад окремих видів кормів, але це не вплинуло на стан тварин. Живим кормом з віварію хижаки були забезпечені задовільно. Особливо багато було отримано щурів.

Згодовували вибракуваних тварин із відділів орнітології, копитно-хоботних тварин, свійських тварин. Це вносить харчову і поведінкову різноманітність у життя хижаків.

Впродовж року завідувача відділом Тетяна Бондаренко та її заступниця Тетяна Сінджоян брали участь у трьох семінарах, які організувала Асоціація зоопарків України. 25 січня: тема "Аспекти годування тварин у зоопарках", як доповідачі з доповіддю "Годування тварин, як спосіб збагачення середовища на прикладі родини кінкажу". 15 лютого: тема "Зоопарки Великої Британії", як слухачі. 30 травня: тема "Утримання представників родини котячих у зоопарках", як доповідачі з доповіддю "Котячі у Миколаївському зоопарку. Історичний огляд".

Незважаючи на війну та обмаль коштів, у відділі

Кормове збагачення середовища проживання леопарда далекосхідного (*Panthera pardus orientalis*)

Самиця рисі звичайної (*Lynx lynx*) з малюками

Профілактичне щеплення пуменят (*Puma concolor*)

Новонароджені фенеки (*Vulpes zerda*)

Фенек (*Vulpes zerda*) Фафік,
вигодуваний ветлікаркою Г. Гончаровою

Малюки сервали (*Vulpes zerda*)

було проведено багато ремонтних робіт працівниками ремонтно-експлуатаційного відділу, хоча штат цього відділу далеко не повний.

Реконструкції та будівництва у відділі не було.

До кінця року так і залишилось не вирішене питання з добудовою нових вольєрів "Острова звірів". За 2022-2024 роки недобудований об'єкт був все більше зруйнований. З цього приводу було багато комісій з міськвиконкому. Наприкінці року ТОВ "Будівельна лабораторія" провела незалежну експертизу об'єкта. Висновки очікуємо у 2025 році.

Восени робітниками приватної фірми ФОП Олександр Фетісов проведена велика робота з кронування дерев, видаленню сухих дерев у вольєрах і на території відділу.

Дизайнером Оксаною Ююкіною виконана реставрація настінних розписів у вольєрах білої ведмедиці Зефірки, амурського леопарда, снігового барса, сурикат, а також реставрація панно "Червона книга МСОП" в залі "Острова звірів".

Штат відділу складається з завідуючої відділом її заступниці, прибиральниці побутових приміщень, 14 ставок робітників з догляду за тваринами. На початок року працювало 10 робітників, але троє з них невдовзі звільнилися. Фактично впродовж року відділ на собі тримали сім робітниць з догляду за тваринами. Всі вони досвідчені кіпери, які працюють в зоопарку вже багато років.

Пума Анда та її дитинчата

Звіт відділу копитних і хоботних тварин

Звіт відділу копитних і хоботних тварин

Спеціалісти відділу копитно-хоботних тварин зав. відділом О. Шумський, заст. зав. відділом В. Журавльова

Зоотехнічна робота

Рух поголів'я тварин

Станом на 01.01.2024 року у відділі утримувалося 28 видів 118 особин.

Станом на 31.12.2024 року поголів'я склало 28 видів 113 особин.

У відділі копитних і хоботних тварин поповнення поголів'я відбулося здебільшого за рахунок отриманого приплоду – 8 особин від 6 видів: мара патагонська (1/1), осел свійський (1/0), поні шетлендський (2/0), лама (0/1), верблюд двогорбий (1/0), козел сибірський гірський (1/0). Крім того, колекція поповнилась: гуанако (1/0) на тимчасове утримання, козуля європейська (0/1), як подарунок та мунтжак китайський (1/0) отриманий за договором про обмін тваринами.

У 2024 році у відділі відбулося вибуття 16 особин 10 видів.

Смертність тварин відділу склала 13 особин 7 видів. Загалом смерть та вибракування склали по 11% від усього поголів'я, як і у 2023 році. Дуже помітною втратою стала смерть двох верблюдів двогорбих від хвороби легень. 54% (7 особин) від померлих тварин – це тварини, які прожили значно більше років, ніж середня тривалість життя відповідних видів у неволі.

У відділі відбулося вибуття тварин: за договором про обмін: мунтжак китайський (1/0) з КУ «Одеський зоологічний парк загальнодержавного значення» та зубр (0/1) на перетримку у Черкаський міський зоологічний парк.

У 2024 році реалізовано мунтжака китайського (1/0) у зоопарк «Лімпопо» міста Дрогобич на суму 416,67 гривень без урахування ПДВ.

Аналіз колекції та розведення тварин

У відділі робота з колекцією спрямована на збереження кожної тварини та популяцій в цілому. У своїй діяльності ми постійно керуємось «Перспективним планом колекції»,

Антилопи гарни (*Antilope cervicapra*)

Водні процедури під час літньої спеки

Водні процедури тапірів в літню спеку

Дамани капські (*Procavia capensis*)

рекомендованим комісією EAZA.

Стратегія роботи з колекцією спрямована на покращення умов утримання перспективних видів тварин за рахунок поступового виведення з колекції неперспективних видів.

Основна кількість видів тварин у відділі знаходиться у репродуктивному віці (26 видів з 28). Але 11 видів не укомплектовані у пари, три види (кенгуру Беннета, бегемот, як свійський) з різних причин не дають потомство. Чотири види тварин ми обмежуємо у розведенні з різних причин: обмежена площа утримання, наявність молодняку минулих років розведення, який не було реалізовано, хвороба статевих органів плідників. На жаль, для багатьох видів тварин реалізація є проблематичною. Утримувати майже дорослий молодняк доводиться в окремих вольєрах, тому що площа під утримання основної групи тварин обмежена. У результаті скупченості виникає жорстка харчова конкуренція та конкуренція між самцями.

Від шести видів отримано потомство:

План по видах виконано на 120%, а по кількості особин – на 114%. Збереженість новонародженого молодняку у звітному році склала 73%, а підрощеного – 81%.

У відділі велась цілеспрямована робота по введенню в групи тварин, отриманих з інших зоопарків. Це кропітка, поетапна робота, яка потребує багато часу та уваги. Баран гривастий, мунтжак китайський, альпака, мара патагонська успішно прижилися в групах. Поки що потомство отримано лише від самиці мари патагонської. Нажаль, у цієї самиці не проявився материнський рефлекс, хоча їй з дитинчам надали необхідні умови. У зв'язку з цим дитинча почали вигодовувати штучно козиним парним молоком. Досвіду штучного вигодовування гризунів у співробітників нашого зоопарку не було, але з цим питанням успішно впоралась лікар ветеринарної медицини Гончарова А. В.

У звітному році трапився неординарний випадок. У зоопарк приватна особа привезла дитинча косулі європейської (3 місяці), яка також потребувала годування молоком. Тварину розташували у ветлікарні, оскільки їй лікували передні кінцівки. Перші кілька днів дитинча майже нічого не їло. Але завдяки постійній турботі робітників та зоотехніка ветлікарні Коваль О. І. під нашим постійним контролем дитинча почало пити молоко та їсти корми. Завдяки цьому лікування одразу